

Andrzej Dziedzic

ratownik KPP, instruktor EFR, FACC, ekspert ds. BHP certyfikowany przez CIOP-PIB, właściciel Biura Doradczo-Uslugowego BHP w Dąbrowie Tarnowskiej

Szkolenie z pierwszej pomocy a umiejętność jej udzielania przez kierowców

Istotnym elementem w ratowaniu życia ludzkiego jest umiejętność udzielania pierwszej pomocy. Nabycie tej umiejętności możliwe jest tylko przy wykorzystaniu wiedzy zdobytej na specjalistycznych szkoleniach.

W obecnym stanie prawnym nie ma przepisów szczegółowo określających wymagania kwalifikacyjne, jakie powinien posiadać ośrodek szkoleniowy (osoba) prowadzący szkolenia z zakresu pierwszej pomocy dla pracowników lub osób zainteresowanych podniesieniem swoich kwalifikacji w tym zakresie. Działalność szkoleniową można prowadzić na zasadach określonych w przepisach o swobodzie działalności gospodarczej. Wynika z tego, że osoba prowadząca działalność gospodarczą w zakresie szkoleń, mająca niezbędną do tego wiedzę, wykształcenie i doświadczenie, może zgodnie z polskim prawem prowadzić szkolenia z zakresu pierwszej pomocy.

Regulacje prawne

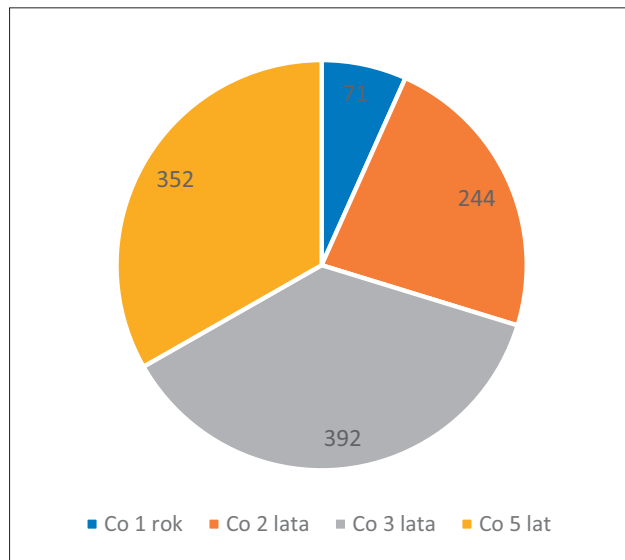
Podjmując się szkolenia z zakresu pierwszej pomocy, należy pamiętać o § 19 *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych* (Dz.U., poz. 1632). W Rozporządzeniu sprecyzowano, na jakich warunkach należy prowadzić edukację dorosłych i jakie kryteria należy spełnić. W myśl § 19 organizator (podmiot prowadzący kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych) zapewnia:

1. kadre dydaktyczną posiadającą kwalifikacje określone odpowiednio w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2 *Ustawy z dnia 26 stycz-*

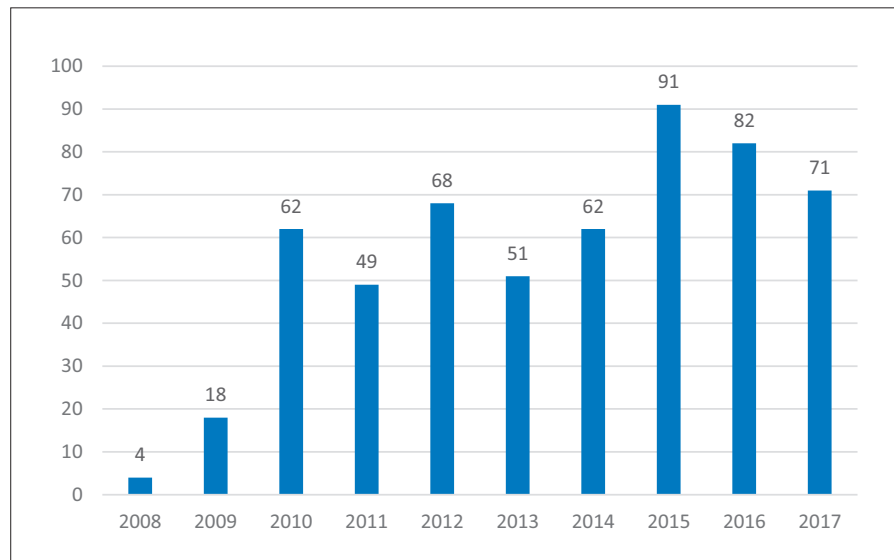
- nia 1982 r. – Karta Nauczyciela* (Dz.U. z 2017 r., poz. 1189) lub na podstawie art. 120 ust. 4 *Ustawy*;
2. odpowiednie pomieszczenia wyposażone w sprzęt i pomoce dydaktyczne umożliwiające prawidłową realizację kształcenia;
  3. bezpieczne i higieniczne warunki pracy i nauki;
  4. warunki organizacyjne i techniczne umożliwiające udział w kształceniu osobom niepełnosprawnym;
  5. nadzór służący podnoszeniu jakości prowadzonego kształcenia.

Podmioty prowadzące kursy, o których mowa w § 3 pkt 5, zapewniają kadre dydaktyczną mającą kwalifikacje zawodowe odpowiednie do rodzaju prowadzonego kształcenia oraz spełniają wymagania określone w ust. 1 pkt 2-5.

Innym przepisem, który reguluje kwestię szkolenia z pierwszej pomocy, ale tylko podczas zajęć edukacyjnych w ramach przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, jest art. 8 *Ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym* (t.j.: Dz.U. z 2017 r., poz. 2195). Dowiadujemy się z niego, że zajęcia edukacyjne w zakresie udzielania pierwszej pomocy są realizowane z udziałem: lekarza systemu, pielęgniarki systemu, ratownika medycznego (art. 8 ust. 2) oraz nauczycieli (art. 8 ust. 4) mających odpowiednie przygotowanie wynikające z *Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 sierpnia 2009 r. w sprawie przygotowania nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych w zakresie udzielania pierwszej pomocy* (Dz.U. Nr 139, poz. 1132). Podsumowując, należy stwierdzić, że nie ma innych przepisów regulujących kwestię kwalifikacji do prowa- ►

Wyk. 1. Częstotliwość, z jaką powinno się szkolić w zakresie pierwszej pomocy [badania własne]

Wyk. 2. Liczba osób, która poprawnie odpowiedziała na pytanie: Jaki jest stosunek liczby uciśnień klatki piersiowej do liczby wdmuchnięć powietrza przy wykonywaniu RKO u dorosłej osoby? [badania własne]

► dzenia zajęć z pierwszej pomocy. W Polsce jest wiele organizacji (ośrodków szkolenia) zajmujących się edukacją dorosłych w tym zakresie. Każda z nich prowadzi zajęcia w oparciu o własne programy. W zależności od przyjętego systemu wydają zaświadczenia z okresem ich ważności. Należy tu dodać, że obowiązujące przepisy nie stanowią, jak często należy powtarzać takie szkolenie. Można domniemywać, że skoro nie ma przepisów mówiących o częstotliwości takich szkoleń, należy przyjąć, że są bezterminowe, chyba że organizator szkolenia

w zaświadczeniu zastrzeże, że są one ważne przez np. 2, 3 lub 5 lat, a po tym okresie należy zweryfikować wiedzę uczestnika na kolejnym szkoleniu.

Obowiązki kierowcy

Przypomnijmy, że:

- *Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym* (t.j.: Dz.U. z 2017 r., poz. 1260 z późn. zm.) stanowi: art. 44. 1. Kierujący pojazdem w razie uczestniczenia w wypadku drogowym jest obowiązany:

- 1) zatrzymać pojazd, nie powodując przy tym zagrożenia bezpieczeństwa ruchu drogowego;
  - 2) przedsięwziąć odpowiednie środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa ruchu w miejscu wypadku.
2. Jeżeli w wypadku jest zabity lub ranny, kierujący pojazdem jest obowiązany ponadto:
- 1) udzielić niezbędnej pomocy ofiarom wypadku oraz wezwać zespół ratownictwa medycznego i policję.

- *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny* (t.j.: Dz.U z 2017 r., poz. 2204) stanowi: Art. 162 § 1. Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- *Ustawa z dnia 20 maja 1997 r. Kodeks wykroczeń* (t.j.: Dz.U. z 2015 r., poz. 1094 z późn. zm.) stanowi: art. 93 § 1. Prowadzący pojazd, który uczestnicząc w wypadku drogowym, nie udziela niezwłocznej pomocy ofierze wypadku, podlega karze aresztu albo grzywny.

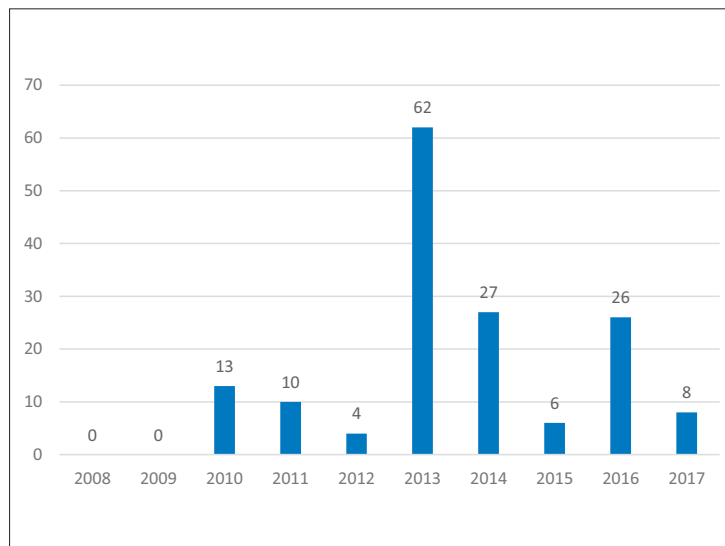
§ 2. W razie popełnienia wykroczenia, o którym mowa w § 1, orzeka się zakaz prowadzenia pojazdów.

Statystyki wypadków drogowych

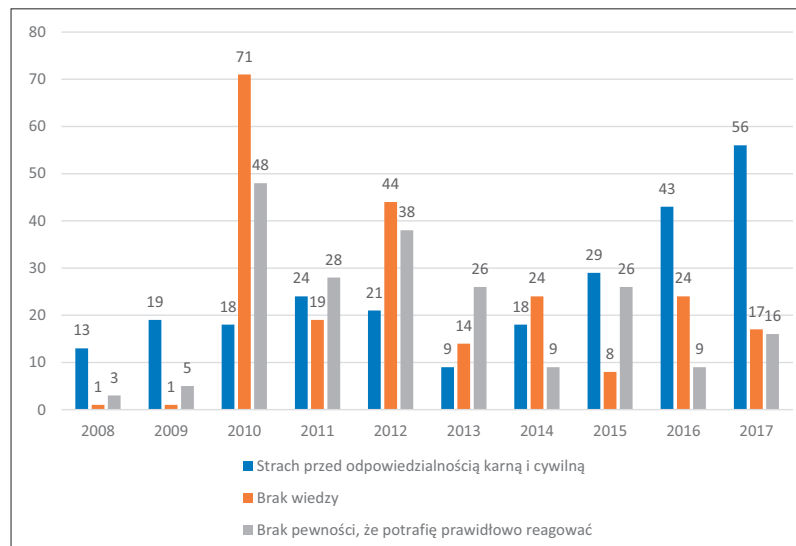
Grupą, zarówno zawodową, jak i społeczną, narażoną na zagrożenie wypadkowe są uczestnicy ruchu drogowego, a zwłaszcza kierowcy. Statystyki policyjne w Polsce pokazują, że w 2007 roku odnotowanych zostało 49 536 wypadków drogowych, w których zginęły 5583 osoby, a 63 224 zostały ranne. Natomiast w 2016 r. odnotowano 33 664 wypadki, w których śmierć poniosło 3026 osób, a rannych zostało 40 766. Chociaż tendencja wypadków ze skutkiem śmiertelnym na przestrzeni 10 lat maleje, to jednak statystyki pokazują, że odsetek zgonów wśród poszkodowanych w wypadkach jest wysoki.

Rok	Liczba osób	Płeć		Wiek	
		Kobiety	Mężczyźni	Do 35 lat	Powyżej 35 lat
2008	48	12	36	28	20
2009	53	18	35	26	27
2010	162	58	104	74	88
2011	171	44	127	68	103
2012	206	71	135	114	92
2013	127	61	66	58	69
2014	155	78	77	61	94
2015	151	47	104	81	70
2016	112	32	80	47	65
2017	131	37	94	65	66
Razem	1316	458	858	622	694

► Tab. 1. Liczba osób biorących udział w akcji z podziałem na płeć i wiek [badania własne]

Wyk. 3. Liczba osób, która potrafi użyć Automatycznego Defibrylatora Żewnętnego (AED) [badania własne]

Wyk. 4. Obawy przed udzieleniem pierwszej pomocy [badania własne]

► „NIE BÓJ SIĘ RATOWAĆ ŻYCIA INNYM!” – badania ankietowe

W 2008 r. z inicjatywy Biura Doradczo-Usługowego BHP zapoczątkowano, wspólnie z ówczesnym Wydziałem Ruchu Drogowego (WRD) Komendy Powiatowej Policji (KPP) w Dąbrowie Tarnowskiej, akcję pt. „NIE BÓJ SIĘ RATOWAĆ ŻYCIA INNYM!”. Przedsięwzięcie to ma na celu sprawdzenie umiejętności udzielania pierwszej pomocy wśród kierowców. Jest to jedna z form przełamywania barier ratowniczych wśród kierujących pojazdami.

Podczas rutynowej kontroli drogowej zatrzymanych kierowców proszono o udział w anonimowej ankiecie i krótkim instruktażu z ratownictwa medycznego. Wybrane wyniki badań uzyskane podczas akcji pt. „NIE BÓJ SIĘ RATOWAĆ ŻYCIA INNYM!” na przestrzeni lat 2008-2017 przedstawiono w zaprezentowanych w artykule tab. 1-2 i wyk. 1-4. Na podstawie danych ankietowanych ustalono liczbę osób biorących udział w akcji z podziałem na płeć i wiek, co przedstawiono w tab. 1. Kolejne dane pozwoliły na określenie zatrudnienia ankietowanych w różnych branżach, co przed-

stawiono w tab. 2. Część pytań miała na celu ustalenie, jak często powinniśmy się szkolić z pierwszej pomocy, co przedstawiono na wyk. 1.

Kolejne pytania zilustrowały wiedzę na temat pierwszej pomocy, co przedstawiono na wyk. 2 i 3.

Główne obawy przed udzieleniem pierwszej pomocy przez ankietowanych przedstawiono na wyk. 4.

Zasadne w tym momencie jest przytoczenie słów pułkownika Nicholas Senna: „Los ранnego spoczywa w rękach tego, kto założy mu pierwszy opatrunek”, gdyż to od osób będących na miejscu wypadku

i ich działań, czyli umiejętności udzielania pierwszej pomocy, będzie zależał stan poszkodowanego. Służby medyczne podają, że ofiar wypadków byłoby mniej, gdybyśmy potrafili prawidłowo reagować.

Podsumowanie

Na podstawie uzyskanych danych stwierdzono, że wiedza oraz umiejętności ankietowanych w zakresie pierwszej pomocy są niewystarczające, gdyż utrzymywały się na poziomie ok. 35%. Spowodowane jest to niską jakością szkoleń z tego zakresu. 80% ankietowanych uważa, że szkolenia z pierwszej pomocy powinny być powtarzane, z czego 37% wskazało termin: co 3 lata. Tylko 45% zapytanych osób znało poprawny stosunek uciskania klatki piersiowej do oddechów ratowniczych – tj. 30:2 – a ok. 50% ankietowanych kierowców, którzy w ciągu ostatnich 5 lat zostali przeszkoleni z zakresu pierwszej pomocy, wiedziało, jak ratuje się życie za pomocą AED. Dlatego zasadne są prowadzenie szkoleń oraz weryfikacja poziomu wiedzy i umiejętności.

Posiadanie wiedzy teoretycznej nie jest wystarczające do samodzielnego reagowania w sytuacjach zagrożenia życia ludzkiego. Osoby niemające doświadczenia praktycznego niejednokrotnie w takich sytuacjach wycofują się z działań ratowniczych, ulegając negatywnym emocjom wzmocnionym stresem. Z tego właśnie względu konieczne jest inicjowanie szkoleń teoretyczno-praktycznych oraz określanie skuteczności poprawnego udzielania pierwszej pomocy, ponieważ w obawie przed ewentualnymi błędami nie są podejmowane działania ratunkowe. □

Rok	Liczba osób	Branża				
		Transport	Oświata	Ochrona zdrowia	Przemysł ciężki	Inna
2008	48	7	11	12	5	13
2009	53	11	9	5	6	22
2010	162	39	21	11	21	70
2011	171	5	4	3	3	20
2012	206	69	51	18	31	37
2013	127	21	45	22	1	38
2014	155	12	61	14	19	49
2015	151	43	48	31	8	21
2016	112	18	28	19	18	29
2017	131	26	31	17	23	34
Razem	1316	251	309	152	135	333

Tab. 2. Podział branż, w których zatrudnione zostały osoby ankietowane [badania własne]